

к.і.н. Жиряков О. Ю., Жиряков К. О.

*Мелітопольський державний педагогічний університет імені Богдана
Хмельницького, Україна*

Основні проблемні питання дослідження епохи вікінгів в сучасній історіографії

«Епохою вікінгів» називають період, що охоплює IX, X і першу половину XI століття. Епоха вікінгів - один з найбільш суперечливих і таємничих епізодів в історії Європи. Час войовничих і зухвалих дружин відважних морських воїнів-вікінгів, перших скандинавських королів-конунгів, найдавніших епічних пісень і сказань, що дійшли до нас, епоха вікінгів відкриває початок писемної історії країн і народів Скандинавії. Саме тому вона представляє величезний інтерес для дослідників.

Дослідження епохи вікінгів передбачає велике коло проблемних питань, які неможливо розглянути в рамках одного дослідження. Саме тому дослідники акцентують свою увагу на найбільш важливих питаннях, в сучасній історіографії цими питаннями являються питання політичної історії, військової експансії і торгівлі в епоху вікінгів.

Слід зазначити, що політична історія, військова експансія і торгівля в контексті епохи вікінгів нерозривно пов'язані, і розмежувати їх представляється скрутним. Але сучасні дослідники сходяться в тому, що об'єднуючою їх ланкою є військова експансія. «У колишні часи не було серйозних відмінностей між піратом, купцем, мандрівником, моряком-першовідкривачем. Один і той же чоловік з інтересу йшов в далеке плавання, з вигоди займався при цьому торгівлею, а в потрібний момент не проти був захопити чуже добро або невольників» [1, с.2]. Система політичної влади і союзів вибудовувались під впливом військових походів. «Всякий вождь керував незалежно своїм округом, він мав не більше землі, скільки міг обробити сам, подібно до інших землевласників.» [2, с. 9], «Обширність

дворів, що виникли завдяки такому підходу, вимірювалася потребами королівського змісту; інших джерел доходів не знаходилося в розпорядженні короля, тому що він керував людьми вільними, а не підкореними рабами і данниками. Таким чином, він мав тим більше багатств і влади, ніж більш успішним військовим вождем він був» [3, с. 13].

Тому особлива увага дослідників зосереджена на проблемі військової експансії вікінгів а саме:

Дослідження, присвячені проблематиці причин військової експансії підрозділяються на наступні концепції:

Перша концепція «варварів з півночі», яка виводить причини військової експансії вікінгів з поширеною у вікінгів культури жорстокості; Друга концепція «демографічна», яка виводить причини військової експансії вікінгів з різкого збільшення населення країн Скандинавії, сама «демографічна» концепція поділяється на дві «демографічно-структурну» і «неомальтузіанську»; Третя концепція «генезису ранньофеодальної держави», яка базується на марксизмі і неомарксизмі і розглядає країни Скандинавії в епоху вікінгів як специфічний варіанти північного феодалізму ; Крім того в 90-х роках XX початку XXI століття стали використовувати елементи нових концепцій «вміщуючого ландшафту» і «технологічної».

Проблематика успішності військових походів вікінгів в рамках якої висувають гіпотезу «слабкості сусідніх держав» - сутність це гіпотези полягає в тому, що оточуючі Скандинавію держави були децентралізованими і не могли дати відсіч вікінгам.

Проблематика різкого завершення військової експансії вікінгів. Розглядаючи цю проблематику не можливо не відзначити, що концепції, розроблені в її межах, співвідносяться з концепціями початку військової експансії вікінгів.

Перша концепція «варварів з сервера» свідчить, що поступовий вплив західної християнської цивілізації призвів до входження країн Скандинавії в орбіту західно християнської цивілізації, що і припинило експансію вікінгів;

Друга концепція «демографічна», проголошує, що припинення військової експансії вікінгів, пов'язане з виснаженням демографічної бази країн Скандинавії, внаслідок чого походи вікінгів поступово припинилися; Третя концепція «посилення західноєвропейських держав», характерна для неомарксистської історіографії. Дана концепція свідчить, що постійна зовнішня загроза і розвиток внутрішніх інститутів призвів до зміцнення центральної влади і всієї держави в країнах Західної Європи; Четверта єдина не коррелирующая гіпотеза «конкуренції», згідно з якою, осівши і на території західної Європи, вікінги заважали колишнім співвітчизникам здійснювати військові набіги.

Література:

1. Баландин Р. К. Знаменитые морские разбойники. От викингов до пиратов / Р. К. Баландин. – Москва: Издательство "Вече", 2012. – 568 с.
2. Стриннгольм А. Походы викингов / А. Стриннгольм [Перевод с нем. яз. А. Шемякина]. – Москва: Издательство " АСТ", 2002. –325 с.
3. Стриннгольм А. Походы викингов, государственное устройство, нравы и обычаи древних скандинавов / А. Стриннгольм [Перевод с нем. яз. А. Шемякина]. – Москва: Издательство " АСТ", 2002. –411 с.